

**Glas žrtve: Inkluzivno dokumentovanje i memorijalizacija
prisilnog izmeštanja sa fokusom na žrtve**

Postizanje smislenog i pravičnog učešća prisilno izmeštenih pojedinaца

Učešće prisilno izmeštenih ljudi u procesima koji ih se direktno tiču izuzetno je značajno ukoliko želimo da uspešnije odgovorimo na njihove potrebe, obezbedimo im osećaj kontrole nad pitanjima koja im utiču na život i iskoristimo njihove jedinstvene sposobnosti i perspektive. Ipak, prisilno izmešteni ljudi, posebno grupe koje su najviše marginalizovane i ućutkivane u društvu, uključujući žene, LGBTQI+ osobe, invalide, decu, etničke i verske manjine i ljude koji žive u kampovima za izbeglice i interno raseljena lica, suočavaju se sa velikim brojem izazova i prepreka koje im **oduzimaju** osećaj kontrole i sposobnost da potpuno učestvuju u procesima i politikama koje ih direktno pogađaju. Važno je stvoriti uslove za neefektivnije uključivanje prisilno izmeštenih ljudi što bi im pružilo priliku da razviju sopstvene strategije bez spoljnog nametanja.

PREPORUKE

Obezbeđivanje sigurnosti i bezbednosti

U mnogim kontekstima prisilnog izmeštanja, posebno kod interno raseljenih ljudi koji su još uvek u zonama sukoba ili kod ljudi koji žive u represivnim sistemima, nedostatak bezbednosti i sigurnosti je glavna prepreka za učešće. Ljudi ne žele da govore i dele svoje iskustvo iz straha od odmazde ili socijalne stigme i negativnih stereotipa koji stvaraju predrasude. Kako bi se obezbedila sigurnost učesnika, izuzetno je značajno da se identifikuju rizici sa kojima se ljudi suočavaju, da se ovi rizici neprekidno procenjuju i da se razvijaju strategije za njihovo ublažavanje koje su prilagođene svakom pojedinačnom slučaju.

Ublažavanje restrikcija u pogledu slobode kretanja

Ograničena sloboda kretanja utiče na sposobnost prisilno izmeštenih ljudi da učestvuju u procesima i politikama koje ih se direktno tiču. Mnoge prisilno izmeštene osobe žive u kampovima za interno raseljene ili u izbegličkim kampovima u okolnim zemljama bez slobode kretanja. Čak i oni koji dobiju azil i boravište u zemljama domaćinima teško dobijaju vizu kako bi učestvovali u forumima i diskusijama o temama koje ih pogađaju. Veoma je važno obezbediti pristup vizama i razviti efikasne metode i kanale komunikacije koji su prilagođeni svakom pojedinačnom slučaju.

Obezbeđivanje finansijske pomoći i društvenih programa

Težak položaj u kom se nalaze prisilno izmešteni ljudi ih nagoni da pre svega brinu o svojim osnovnim potrebama. Oni nemaju tu privilegiju da sede i razgovaraju o traumama i iskustvima. Organizacije za prisilno izmeštene često nemaju dovoljno finansijskih sredstava da učestvuju u forumima na kojima se donose odluke zbog poteškoća na koje nailaze prilikom upravljanja sistemom potpore i ispunjavanja zahteva donora. Od krucijalnog je značaja obezbediti finansijsku pomoć za podršku organizacijama za prisilno izmeštene i izgraditi saveze sa drugim organizacijama koje mogu pružiti pomoć, sredstva ili podršku.

Kreirajte bezbedne prostore

Najveći broj prisilno izmeštenih osoba su u svojoj zemlji bile žrtve nasilja i borile se sa siromaštvom, nedostatkom psihosocijalne podrške, nasiljem i marginalizacijom tokom tranzita i u zemljama domaćinima. Trauma čini prisilno izmeštene ljude izuzetno ranjivim, otežavajući im da veruju i sprečavajući ih da učestvuju u procesima koji ih se najviše tiču. Stoga je od suštinskog značaja da se ponovo izgradi poverenje i da se sa zajednicama radi na identifikaciji i kreiranju prikladnih i bezbednih mesta, bilo fizičkih ili virtuelnih, za njihov angažman. Sticanje poverenja iziskuje ulaganje vremena u izgradnju ravnopravnih odnosa u kojima se znanje, iskustvo i sposobnost prisilno izmeštenih ljudi uvažava i vrednuje. Takođe je važno razmotriti veliku raznolikost njihovih iskustava, kulturnih i društvenih kodeksa, situacija i izazova; sa zajednicama moraju raditi stručnjaci koji će utvrditi najoptimalnije vreme za uključivanje i koji će kontrolisati njihova očekivanja.

Jačajte kapacitete i izgradite ravnopravne odnose

Učešće prisilno izmeštenih ljudi je često onemogućeno nedostatkom pristupa relevantnim informacijama, mrežama i resursima. Stoga su obezbeđivanje obuke za izgradnju kapaciteta u vezi sa ljudskim pravima, traumom i mentalnim zdravljem i psihosocijalna podrška, dokumentovanje i pristupi zasnovani na istini, kao i komunikacija i zalaganje od suštinskog značaja za efikasno uključivanje prisilno izmeštenih ljudi u aktivnosti. Takođe je bitno podržati uspostavljanje udruženja predvođenih prisilno izmeštenim pojedincima i obezbediti im finansijsku i tehničku podršku. Trebalo bi potpomoći koordinaciju između prisilno izmeštenih grupa i relevantnih aktera, uključujući vlade/ nadležne organe i donore kako bi se izbeglo dupliranje, promovisala komplementarnost, popunile praznine u praksi i razmenjivalo znanje. Važno je identifikovati postojeće strukture i procese kod grupa prisilno izmeštenih ljudi koje bi se mogle ojačati umesto da se nameću nove strukture ili procesi.

Ustanovite inkluzivne prostore za učešće

Kako biste obezbedili učešće svih grupa, važno je ustanoviti procedure koje olakšavaju pristup ne samo elitnim ili moćnim strujama, već i članovima marginalizovanih grupa, uključujući mlade, žene, LGBTQI+ pojedince, stariju populaciju, drugačije sposobne, itd. Razmišljajte o međupovezanosti i razmotrite sve što može predstavljati prepreku za učešće, uključujući pol, rasu, klasu, seksualnu orijentaciju i fizičku sposobnost. Radite na razumevanju i identifikaciji nesvesnih i duboko ukorenjenih predrasuda i drugih diskriminatorskih praksi. Uvek koristite pristupe koji uvažavaju pol/nacionalnost/rasu/veru/itd. Jezik i kulturne razlike su takođe velike prepreke za učešće, stoga je bitno prilagoditi se jeziku grupe, društvenim kodeksima, vrednostima, znanju i strukturama pošto grupa može funkcionisati na temelju različitih vrednosti, normi i praksi. Postarajte se da postoji širok spektar olakšavajućih tehnika koje možemo izabrati za promovisanje učešća i inkluzije različitih pojedinaca i grupa.

Ustanovite prakse zajedničkog stvaranja

Omogućiti prisilno izmeštenim ljudima da igraju aktivnu i značajnu ulogu u donošenju odluka koje utiču na njihov život znači ne samo dozvoliti njihovim glasovima da se čuju već i da oblikuju ishode. Značajno učešće podrazumeva više od konsultacije i saradnje. Ono znači rad sa prisilno izmeštenim ljudima na kolaborativnim procesima odlučivanja i stvaranja. Ovo zahteva uspostavljanje ravnopravne višestrane strukture za donošenje odluka i uspostavljanje praksi zajedničkog stvaranja na svim nivoima rada od izrade planova i strategija do sprovođenja aktivnosti i procene učinaka.